

ward in alleged violation of these rules. Legislation, law enforcement practice and legal debate in Russia do not offer any definitions or interpretations of key concepts belonging to the principle of equality, namely: «equality of rights and freedoms», «equal access» and «equal opportunity to exercise of rights».

In the Russian Federation was adopted separate universal law that provides an answer to these problems – from xenophobia, propaganda of national hatred and racism and ending terrorist activity – «On combating extremist activity». So, discrimination has actually been declared extremist activity. A lot of actions fall under extremist activity. The purpose of the law is to counter extreme forms of religious, ethnic, racial and social intolerance. Citizens of Russian Federation, foreign citizens and stateless persons are criminal, administrative and civil liability for extremist activity. Russian anti-discrimination legislation, despite the lack of specialized anti-discrimination law, unlike the Ukrainian one, doesn't exempt from liability for acts of intolerance any of the categories of people, regardless of nationality. The practice of a number of administrative arrangements on the basis anti-discrimination law provides no basis to judge whether they can be used as a means of combating discrimination. The situation is aggravated by the fact that there are no special government agencies responsible for the prevention and elimination of discrimination in the Russian Federation on the federal or regional level.

The author concludes that conflict resolution is a necessary condition for minimizing the consequences relations between Ukraine and Russia xenophobization, considering the use of other political and legal mechanisms insufficient to reduce xenophobia.

Key words: xenophobia, discrimination, inter-ethnic enmity.

УДК 321.01

М. Д. ХОДАКІВСЬКИЙ,
кандидат політичних наук

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІ ОСНОВИ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Наслідком поліваріантності та багатоаспектності політики Російської Федерації щодо України, здійснюваної з кінця 2013 р. і до сьогодні, стало вживання в науковій та суспільно-популярній літературі різноманіття визначень для позначення цього явища: «захист інтересів російськомовних громадян України», «протистояння зі Сполученими Штатами Америки», «повернення територій», «громадянська війна», «гібридна війна» тощо. Поряд з тим в українській суспільно-політичній думці дедалі більше утверджується поняття «збройна (воєнна) агресія Російської Федерації». Це визначення обґрунтовується та використовується як в експертному середовищі [10], так і в політико-правових документах [24].

Зрозуміло, що російсько-українське протистояння ще стане предметом дослідження багатьох науковців, що коректний науковий аналіз певного явища чи процесу потребує його закінчення, певної історичної дистанції між предметом дослідження і дослідником, коли стануть більш зрозумілими підстави, рушійні сили, способи діяльності учасників, викристалізуються наслідки.

Водночас збройна агресія Російської Федерації проти України стала довготривалим чинником впливу на українську політичну, економічну, військову та соціальну реальність [10]. Отже, значущість та актуальність проблеми вимагає якнайпильнішої уваги наукового співтовариства, хоча б з погляду необхідності щонайшвидшого припинення такої агресії та мінімізації її негативних наслідків.

Ми спробуємо проаналізувати російську збройну агресію проти України з погляду її належності до постмодерністського дискурсу. Наприкінці 2014 р. в інтелектуальних колах жваво обговорювалась стаття британського журналіста Петера Померанцева «Росія: постмодерністська диктатура?» [23]. Стаття спричинила дискусію щодо постмодерністських підстав сучасної російської політики, проявом якої стала, у тому числі й збройна агресія проти України.

Отже, що являє собою постмодернізм і як він виявляється в суспільно-політичній реальності? Узагальнене визначення постмодерну дав В. Горбатенко [9, с. 3–13]. На підставі узагальнення робіт попередників він вивів таке розуміння постмодерну:

1) нова тенденція в культурному самоусвідомленні розвинених західних суспільств, яку сучасний французький філософ Ж.-Ф. Ліотар характеризує як «недовіру стосовно метаоповідей», вихід з обігу «метанаративного механізму легітимації» попередньої епохи, котрий тримався на зверненнях у майбутнє «великих завданнях» людства – ідеях прогресу, послідовного розвитку свободи, емансипації особистості, великої мети і великого героя, універсальності знань, індустріально-технічного розвитку, звільнення людства від тягара буденної праці [19, с. 10];

2) глобальний стан цивілізації трьох останніх десятиліть ХХ ст., в умовах якого не тільки зникає визначеність, а й з'являється «безкінечна кількість невизначеностей», які змушують зрозуміти, що «маємо справу не з “новим світовим порядком”, а з неспокоїною, надломленою планетою» [17, с. 407];

3) новий напрям у соціальній теорії, який ставить за мету пояснити вищезазначені явища і процеси, «стимулює розробку багатовимірних уявлень про пріоритети, цілі й завдання людства, ініціює виникнення поліваріантних способів, засобів, стратегій їх здійснення» [29, с. 65].

Сучасні філософи пропонують розділяти поняття «постмодерну» та «постмодернізму» [22]. Під «постмодерном» розуміють період розвитку культури і саму культуру Європи останніх кількох століть. Постмодернізмом же є певна теоретична рефлексія, теоретичний рівень аналізу цієї культури, що виявляється у виявленні певних концептуальних конструкцій і філософських теорій. Своєрідним підсумком утвердження таких концепцій у суспільному дискурсі стала робота Ж.-Ф. Ліотара «Стан постмодерну», яка вийшла у 1979 р. [19]. Як писав Ліотар, для постмодерну стають неприйнятними будь-які правила та принципи, які претендують на істинність, всезагальність та незмінність [19, с. 10]. Дискусії навколо роботи дали змогу постмодернізму отримати остаточне визнання інтелектуалів. Постмодернізм швидко став глобальним та популярним. Мода на постмодернізм сприяла його поширенню практично на усі галузі наукового (насамперед гуманітарного) знання, було

здійснено спроби створення нових методологій соціального знання, що повністю змінювали підходи до розв'язання різноманітних соціально-філософських проблем. Більше того, раціоналізм як основа попередньої епохи модерну, який характеризувався такими явищами, як віра в науково-технічний прогрес, поступальний розвиток науки і техніки, був звинувачений постмодерністами як основна причина трагедій ХХ ст. в світі.

Для класичної політології притаманними є принципи системності суспільства, наявності фундаментальних суспільних закономірностей, використання кількісних методів дослідження тощо. Постмодерністи ж пропонують використовувати зовсім інші принципи та категорії суспільного знання, які використовуються фізикою, кібернетикою, синергетикою та іншими природничими науками, такі як «хаос», «нестійкість», «нелінійність», «розпад», «параллельність», «плюралізм», «релятивізм», «додатковість» тощо [22]. Як писав М. Мнацаканян, для постмодерніста не існує зовнішньої, незалежної від людини реальності. Соціальні процеси постмодерніст розглядає лише крізь призму власних відчуттів, уявлень, особистого досвіду, що часто призводить до суб'єктивізму, агностицизму, того, що Е. Гідденс називав «розривом у свідомості», «фрагментацією знання» [21, с. 48].

Основним фактом постмодернізму, на думку Ю. Давидова, став крах усіх великих ідей, ідеалів, цінностей, які виникли в попередню епоху модерну [12, с. 696]. Результатом стала поява цілого ряду наукових концепцій, що досліджують людину і суспільство. Жодна концепція в постмодернізмі не може бути панівною, оскільки не існує ніяких загальних обов'язкових правил. Постмодернізм встановлює плюралізм, рівність позицій. На думку постмодерністів, одні й ті ж соціальні дії і факти можуть мати різний сенс, а різні людські суспільства надають таким діям та фактам різні значення. Тому увага дослідника повинна бути спрямована не тільки на об'єкт, а й враховувати контекст, що надає соціальним фактам особливе значення.

Таким чином, у світоглядному значенні постмодернізм встановлює плюралістичну парадигму, проголошує принцип множинності, фрагментованості культурного простору, пріоритет особи, структур самоуправління, ідентичності. У політичному житті спостерігається зростання культурної і політичної багатоманітності, поширення політичних цінностей постмодерну, приділяється увага проблемам ідентичностей у політиці та в політичному управлінні, ролі особи в політиці та політичному управлінні, розвитку низових політичних структур та горизонтальної взаємодії тощо.

Плюралістичність і широта поширення різноманітних постмодерністських концепцій сприяють їх широкому застосуванню дослідниками в іноді найнесподіваніших галузях гуманітарного знання. Нашу увагу привернула видана у 2007 р. робота О. Дугіна «Геополітика постмодерну» [14]. Один з ідеологів російської агресії проти України [18] в цій роботі визначив Росію «демократичною імперією». Подібно до народників, які вважали соціалізм шансом для подолання споконвічної відсталості Росії, яка з феодалізму зможе одразу «потрапити» до соціалізму, Дугін проголосив постмодернізм засобом врятування Росії від розпаду. «Логіка модерну», на думку Дугіна, повинна була б

привести до розпаду Росії як імперії, перетворення її на державу-націю, утворення з її складових частин інших національних держав, тоді як постмодернізм дає імперії шанс на перетворення та збереження в якості оновленої постмодерністської «демократичної імперії».

Зазначені міркування можна було б вважати маячною маргінального філософа, якби різноманітні євразійські, панслов'янські та інші російські імперські проекти постійно не з'являлися в суспільному та науковому дискурсі в Росії, і якби вони не поділялися вищим політичним керівництвом Російської Федерації. Ще 27 липня 2013 р., виступаючи в Києві на конференції «Православно-слов'янські цінності – основа цивілізаційного вибору України», яка була присвячена 1025-річчю хрещення Русі, Президент Російської Федерації В. Путін зазначив: «На тому місці, де ми знаходимося, наші з вами пращури зробили цей вибір для всього нашого народу. «Для всього нашого народу» – я кажу так, маючи на увазі, що, безумовно, ми розуміємо сьгоднішні реалії, є й український народ, і білоруський, і інші є народи, і ми з повагою до всього цього спадку ставимося, але в основі лежать, безумовно, наші спільні духовні цінності, котрі роблять нас єдиним народом» [7].

На початку «українських подій», 25 березня 2014 р. в «Независимой газете» вийшла екзальтована стаття керівника Центру дослідження ідеологічних процесів Інституту філософії Російської академії наук О. Рубцова «Постмодернізм у політиці – просто біда» [28]. Текст фактично є гімном тим змінам у світі, що спричинені розвитком постмодерністських ідей. Автор, зокрема, зазначив: «Ангела Меркель наполягає на тому, що Володимир Путін втрачає зв'язок з реальністю. Наша відповідь: змінилась сама реальність, Захід просто не встигає перебудуватися». «Першим дзвінком» таких змін автор назвав Україну.

Своєрідною інтерпретацією та практичним втіленням цього твердження стали «українські події»: окупація та анексія Криму та збройна агресія в Донецькій та Луганській областях. Методи та засоби, що використовуються агресором у цьому конфлікті, містять усі ознаки так званої гібридної війни. Вони докладно описані Ю. Радковцем [25, с. 36–42].

Колишній радник з питань безпеки при ООН і НАТО, член верхньої палати парламенту Нідерландів, генерал-майор у відставці Франк ван Каппен, коментуючи події в Україні, дав таке визначення «гібридної війни» – це змішання класичного способу ведення війни з використанням нерегулярних збройних формувань. Держава, що веде гібридну війну, проводить операцію з недержавними виконавцями – бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок з якими формально повністю заперечується. Ці виконавці можуть робити такі речі, які сама держава робити не може, тому що зобов'язана додержуватися Женевської та Гаазької конвенцій про закони сухопутної війни, міжнародних домовленостей з іншими країнами. Усю брудну роботу можна перекласти на плечі недержавних формувань [4].

Анексії Криму передувала потужна інформаційна кампанія, основними складовими якої були такі твердження: опозиція порушила угоду, підписану з В. Януковичем 21 лютого; Уряд України, обраний Верховною Радою 22 лютого, є нелегітимним і не представляє народ України; сама Рада перебуває під

впливом екстремістів та терористів, те ж стосується і Києва; мільйони біженців утікають з України в Росію; росіянам в Україні загрожує небезпека тощо. Ці твердження були зібрані й одночасно спростовані Посольством США в Росії [26].

Одним із перших почав використовувати «гібридні аргументи» в українських подіях Президент Російської Федерації. Під час прес-конференції 04 березня 2014 р. на запитання журналіста про наявність російських військ на території Криму Путін відповів, що росіяни у конфлікті участі не беруть. А особи у військовій формі без розпізнавальних знаків – це самооборона, місцеві жителі, що придбали форму і зброю у воєнторзі [5].

Надалі російська сторона (як посадові особи, так і журналісти) неодноразово використовувала відверто брехливі твердження для виправдання своїх агресивних дій у Криму, Донецький та Луганській областях. Серед найбільш знакових стали:

численні репортажі про перестрілку в Сімферополі з участю «українських бойовиків» [3];

сюжети про мільйони українських біженців до Росії [2];

інформація про перемогу на президентських виборах Дмитра Яроша [27];

сюжет про розп'ятого Нацгвардією хлопчика [1];

звинувачення України у збитому Боїнгу малайзійської авіакомпанії [6];

сюжет на російському Першому каналі від 02 листопада 2014 р., найбільш згадуваною частиною якого стало твердження про те, що українським військовим, які воюють на Донбасі, обіцяють ділянку землі і двох рабів [32].

Окрім цих медійних «фейків», в інформаційному просторі поширюються відверто неправдиві матеріали, які продукують представники російської влади. Наприклад, про те, що дії Росії в Україні виправдовуються міжнародним правом, заявляв на пленарному засіданні Державної думи Російської Федерації депутат від фракції «Єдина Росія» Д. Вяткін [8]. Лейтмотивом виступу став заклик до захисту «співвітчизників» нормами та засобами міжнародного права. Це при тому, що така категорія, як «співвітчизники» міжнародним правом не передбачена.

11 березня 2014 р. Міністерство закордонних справ Російської Федерації виступило з заявою у зв'язку з прийняттям Верховною Радою Криму Декларації про незалежність Автономної Республіки Крим та міста Севастополя [16]. Серед іншого, виправданням дій кримської влади щодо наміру відокремитися від України став прецедент Косово, влада якого свого часу також прийняла рішення про вихід зі складу Сербії і яке було в подальшому, у 2010 р., визнано Міжнародним судом ООН. При цьому в подібній заяві від 17 лютого 2008 р. щодо рішення влади Косова, Міністерство закордонних справ Російської Федерації засудило таке рішення та підтримало реакцію Сербії на події в Косово [15].

Подібних інформаційно-пропагандистських штампів, що супроводжували агресію, було безліч. Це і твердження про заборону російської мови в Україні, й вимога федералізації України, й ідея Новоросії тощо.

На перший погляд, ці та інші приклади дій Російської Федерації в Україні можуть бути прикладом постмодерністської політики. Адже згідно з постула-

тами постмодернізму ніякий факт не є заздалегідь визначеним. Не існує ніяких принципів норм та правил. Німецький публіцист російського походження Б. Шумацький вважає політику Російської Федерації безпосереднім наслідком сповідування ідей постмодернізму [34]. Передвісником такого перетворення Шумацький називає медіа-популізм Сільвіо Берлусконі, про що написав у Маніфесті нового реалізму М. Ферраріс [33]. На думку Шумацького, у Росії хвиля постмодернізму як руху російських інтелектуалів до прекрасного світу, що «сповнений багатоманітності і відмінностей, позбавлений цінностей, що обмежують свободу думки і звільнений від диктату універсальних прав людини», розбилася через власну політичну карикатуру – «пропагандистську державу Путіна».

О. Яхно визначила сутність агресії Росії в Україні. Ключовою в цій агресії є мова, яка «спрямована не на зміст, а на умонастрій» [31]. Російська пропаганда – це не просто набір слів, формулювань, ідеологем, які переважно прямо протилежні реальності. Мова пропаганди отримала застосування в усіх галузях життя суспільства – від реклами до проповіді [11].

У цьому контексті увагу дослідників привернула еволюція каналу RT International як одного з основних інструментів російської пропаганди. Основний підрозділ Міжнародного інформаційного агентства «Росія сьогодні» – телевізійний канал RT International, був запущений у 2005 р. Метою його діяльності була демонстрація світу російських подій під кутом зору Москви. У квітні 2013 р. телеканал RT, маючи за мету посилення свого впливу на інформаційне поле Західної Європи, запустив глобальне новинне відеоагентство RUPTLY з центральним офісом у Берліні. При цьому головний редактор RT Маргарита Симоньян відкрито заявила, що RUPTLY має намір надавати свої відеоматеріали для телеканалів усього світу і буде конкурувати з такими світовими лідерами, як Reuters і Associated Press. Сьогодні канал RT дивляться у понад 100 країнах світу англійською, арабською та іспанською мовами. Телеканали «RT America» і «RT UK» готують і виходять в ефір з власних студій у Вашингтоні і в Лондоні. Більше того, запущений МІА «Росія сьогодні» наприкінці минулого року інтернет-портал «Sputnik» використовуватиме інформаційний потік телеканалу RT, що значно розширить доступ до інформації, яку він продукує [11].

Е. Лукас вважає історію каналу RT повчальною. Він вважає телекомпанію «слизькою, спритною і такою, що вміє переконувати». Вона не заціклюється на рекламуванні Росії. Натомість проводить широку роботу проти Заходу. Неофіційна (а інколи й відкрита) тематика її передач – про загнивання, лицемірство, залякування й експансію Заходу. На думку Е. Лукаса цей підхід (який широко застосовують ще й інші телекомпанії, як-от іранська Press TV, китайська CCTV й деякі латиноамериканські) набагато ефективніший за дубову пропаганду на «Радио Москва» та інших станцій часів холодної війни [20]. Як вважає Лукас, Москва та інші супротивники використовують п'ять колоні, створені на Заході залежністю від торгівлі й інвестицій. Енергетичне лобі в Німеччині багато років було надійним адвокатом російських інтересів, а в Австрії залишається таким і досі. Газопроводи РФ експортують корупцію,

навіть коли їх ще не прокладено. Страх зашкодити майбутньому транснаціональній компанії BAE Systems, яка має вигідні, але неоднозначні контракти на Близькому Сході, паралізує британську систему кримінальної юстиції.

Як робить новини Russia Today? Проілюструємо на прикладі збитого малайзійського Боїнга. Замість інформації про подію, намагання зрозуміти, що насправді відбулося, все перетворюється на якусь гру: до студії запрошується п'ять-шість осіб, і у кожній з них є своя думка. Я думаю, що це зробили американці, ні, а я думаю, що це зробили українці. І так далі. Урешті-решт, трагедія вульгаризується, вульгаризується сама ідея журналістики. Вульгаризується сама ідея того, що людина взагалі може з'ясувати, що відбувається насправді. Те ж саме відбувається з дослідними інститутами, пресою, будь-яким джерелом авторитетної думки [13].

У результаті постулюються твердження: «Української держави не існує. Але українська надзвичайно репресивна»; «Української нації не існує. Але всі українці – націоналісти»; «Української мови не існує. Але росіян змушують говорити нею»; «Росія рятує Європу від фашизму. Але фашизм не така вже й погана річ» [13].

Усі ці повідомлення об'єднанні спільною характеристикою. Вони є відвертою брехнею. Як справедливо написав Б. Шумацький, «Росія – це брехня». У статті з такою промовистою назвою автор стверджує, що основною проблемою у відносинах з сучасною Росією є те, що вона бреше. Росія бреше тому, що вона щиро впевнена, що такої речі, як правда просто не існує [34].

Один із класиків постмодернізму Мішель Фуко говорив, що не варто починати суперечку, основним пунктом якої є брехня [30, с. 323]. Постмодернізм дійсно наділяє дослідника багатим методологічним матеріалом для вивчення суспільства. Постмодерністи дотримуються широких поглядів на фундаментальні проблеми суспільного життя. Але вони ніколи не були брехунами. Брехня не може бути підвалиною наукового аналізу та засобом наукового пізнання.

Російська військова агресія щодо України є цілком модерним проектом, що має пряму подібність до аналогічних подій європейської історії ХХ ст. з участю СРСР та Німеччини. Кожен конкретний елемент цієї агресії не новий по суті і використовувався майже в усіх війнах минулого. Унікальними є узгодженість і взаємозв'язок цих елементів, динамічність та гнучкість їх застосування, а також зростання ваги інформаційного чинника. Причому інформаційний чинник в окремих випадках стає самостійним складником і виявляється не менш важливим, ніж військовий [10], але вважати, що сума цих елементів утворює нову постмодерністську якість, немає ніяких підстав.

Список використаних джерел

1. *Беженка* из Славянска вспоминает, как при ней казнили маленького сына и жену ополченца [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itv.ru/news/world/262978>.

2. *Белгородские* власти заявляют о наплыве украинских беженцев [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ria.ru/society/20140301/997694381.html>.

3. *В Симферополі* неизвестные в масках напали на оператора ВГТРК [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vesti.ru/doc.html?id=1336405>.

4. *Van Kappen Ф.* Інтерв'ю на «Радіо Свобода» [Електронний ресурс] / Ф. Ван Каппен. – Режим доступу : <http://svoboda.org/content/article/25362031.html>.

5. *Владимир* Путин ответил на вопросы журналистов о ситуации на Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kremlin.ru/news/20366>.

6. *Власти ДНР:* Украина могла сбить Boeing, приняв его за самолет-шпион [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ria.ru/world/20140717/1016440967.html>.

7. *Выступление* Владимира Путина на конференции «Православно-славянские ценности – основа цивилизационного выбора Украины» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.kremlin.ru/news/18961/print>.

8. *Ваткин:* Депутатам предстоит объединить усилия для защиты соотечественников на Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.er-duma.ru/press/62734/>.

9. *Горбатенко В.* Постмодерн і трансформація ціннісної основи людського буття / Володимир Горбатенко // Політичний менеджмент. – 2005. – № 1 (10). – С. 3–13.

10. *Горбулін В.* «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В. Горбулін // Дзеркало тижня. – 2015. – № 2.

11. *Гусаров В.* Кремлевская экспансия в мировом информационном пространстве [Електронний ресурс] / Вячеслав Гусаров. – Режим доступу : <http://sprotuv.info/ru/news/12086-kremlevskaya-eksplansiya-v-mirovom-informacionnom-prostranstve>.

12. *Давыдов Ю. Н.* Постмодерн и социология / Ю. Н. Давыдов // История теоретической социологии. – М., 2000. – Т. 4.

13. *Дна нет.* Прикладной постмодернизм, как философский базис режима в России [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blackstonebite.livejournal.com/238361.html>.

14. *Дугин А.* Геополитика постмодерна. Времена новых империй. Очерки геополитики XXI века / Александр Дугин. – СПб. : Амфора. ТИД Амфора, 2007. – 382 с.

15. *Заявление* МИД России по Косово [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/69E1940601A4968BC32573F20053D7F7.

16. *Заявление* МИД Российской Федерации о принятии Декларации о независимости Автономной Республики Крым и г. Севастополя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mid.ru/brp_4.nsf/newsline/D0970B9343D2FD9644257C98004F470A.

17. *Кеннеди П.* Вступая в XXI век / П. Кеннеди ; [пер. с англ. ; предисл. В. Согрина]. – М. : Изд-во «Весь мир», 1997.

18. *Кремлевский* инструктор призывает донецких сепаратистов к войне [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://censor.net.ua/video_news/278821/kremlevskiy_instruktor_prizyvaet_donetskih_separatistov_k_voynie_vash_prez Кремлевский инструктор призывает донецких сепаратистов к войне *ident yanukovich_orujie berite*.

19. *Лиотар Ж.-Ф.* Состояние постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар ; [пер. с фр. Н. А. Шматко]. – М. : Ин-т экспериментальной социологии; СПб. : Алетейя, 1988.

20. *Лукас Е.* До гібридної війни ми не готові [Електронний ресурс] / Едвард Лукас // Тиждень. – 2015. – № 5 (377). – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/129180>.

21. *Мнацаканян М. О.* Модерн и постмодерн в современной социологии / М. О. Мнацаканян // Социологические исследования. – 2008. – № 12.

22. *Нарижный Ю.* Философия эпохи постмодерна [Електронний ресурс] / Ю. Нарижный. – Режим доступу : <http://postmodern.in.ua/?p=1725>.

23. *Померанцев П.* Росія: постмодерністська диктатура? [Електронний ресурс] / П. Померанцев. – Режим доступу : <http://imrussia.org/ru/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8/1565-russia-a-postmodern-dictatorship>.

24. *Постанова* Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором» від 27 січня 2015 р. № 129-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/129-19>.

25. *Радковець Ю. І.* Ознаки технологій «гібридної війни» в агресивних діях Росії проти України / Ю. І. Радковець // Наука і оборона. – 2014. – № 3. – С. 36–42.

26. *Раз'яснення* по ситуації в Україні (04 марта 2014 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://russian.moscow.usembassy.gov/settingrecordstraight.html>.

27. *Російський* Перший канал повідомив, що на виборах переміг Ярош [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.bigmir.net/ukraine/818871-Rossijskij-Pervyj-kanal-soobchil—chto-na-vyborah-pobedil-Jarosh>.

28. *Рубцов А.* Постмодернізм в політиці – просто беда. Мы оказались обитателями не только другой страны, но и другой планеты / Александр Рубцов // Независимая газета. – 2014. – 25 марта.

29. *Соболь О. М.* Постмодерн і майбутнє філософії / Срболь О. М. – К. : Наукова думка, 1997.

30. *Фуко М.* Воля к истине. По ту сторону знания власти и сексуальности. Работы разных лет / Мишель Фуко. – М. : Касталь, 1996.

31. *Яхно О.* Психоаналіз Кремля. Комплекс «жертви» [Електронний ресурс] / О. Яхно. – Режим доступу : <http://blogs.pravda.com.ua/authors/yakhno/54c2cf60d5b63/>.

32. *70 лет* назад Советские войска освободили Украину от фашистов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.1tv.ru/news/world/271048>.

33. *Ferraris Maurizio.* Manifesto of New Realism [Електронний ресурс] / Ferraris Maurizio // La Repubblica. – 2011. – 08 August. – Режим доступу : <http://www.alfabeta2.it/2011/09/09/manifesto-del-new-realism/#more-1513>. For the full press review of the debate surrounding the «Manifesto of New Realism» see <http://labont.it/dibattito-sul-nuovo-realismo>.

34. *Schumatsky B.* Russia is a lie. Putin and the postmodern [Електронний ресурс] / Boris Schumatsky // Die Zeit. – 2014. – № 41. – 01 oktober. – Режим доступу : <http://schumatsky.de/Russia-is-a-lie.htm>.

Ходаківський М. Д. До питання про постмодерністські основи збройної агресії Російської Федерації проти України

У статті розглянуто події, пов'язані з окупацією та анексією Криму Російською Федерацією та збройною агресією в окремих районах Донецької та Луганської областей, прояви «гібридної війни». На основі аналізу висхідних положень постмодерністської філософії спростовано твердження про постмодерністські основи збройної агресії Російської Федерації проти України.

Ключові слова: постмодернізм, збройна російська агресія.

Ходаковский М. Д. К вопросу о постмодернистских основах вооруженной агрессии Российской Федерации против Украины

В статье рассмотрены события, связанные с оккупацией и аннексией Крыма Российской Федерацией и вооруженной агрессией в отдельных районах Донецкой и Луганской областей, проявления «гибридной войны». На основе анализа исходных положений постмодернистской философии опровергнуто утверждение о постмодернистских основах вооруженной агрессии Российской Федерации против Украины.

Ключевые слова: постмодернизм, вооруженная российская агрессия.

Khodakivskiy Myhailo. On the issue of postmodern basics of armed aggression of the Russian Federation against Ukraine

Occupation and annexation of the Crimea, the events in certain areas of Donetsk and Lugansk regions in 2014–2015 got the name «armed aggression of Russian Federation» in Ukrainian socio-political opinion. This definition is based and used both among experts and in political and legal documents.

The article tries to comprehend Russian aggression from the point of its belonging to postmodern discourse. A lot of scholars and journalists while describing modern Russia bind it to postmodernism. In academic and publicistic literature, we can find the definition of Russia as a «postmodern dictatorship», «postmodern democratic empire» and so on. In accordance, all the store of means used by Russia in Ukraine are sometimes called postmodern politics or applied postmodernism.

To examine this hypothesis we should clarify the term «postmodernism» in general and in political life in particular. Postmodernism is a certain theoretical reflexion, theoretical level of the analysis of postmodern culture, which is displayed in some conceptual structures and philosophical theories. As Lyotard wrote, any rules and principles which claims to be true, common and permanent has become unacceptable for postmodernism.

The essentials of classical political science are principles of society systemacy, availability of basic social laws, using of quantitative research methods and so on. On the contrary, postmodernists propose to use different principles and denominations of social science, which are used by Physics, Cybernetics, Synergetic and other natural sciences.

Crash of all great ideas, ideals and values of modernist epoch has become the main fact of Postmodernism. Not any concept can become dominant in Postmodernism since there are not any common mandatory rules. Postmodernism constitutes pluralism, equality of positions. In the postmodernists' opinion the same social actions and facts can have different meanings, and different human societies give different significance.

So, in the world outlook, Postmodernism establishes pluralistic paradigm, proclaims the principle of plurality of cultural space, priority of a person, autonomy structures, identity. In political life there is a growth of cultural and political diversity, expansion of political values of postmodernism; problems of identity in politics and political management, the role of a person in politics, development of lower political structures are taken into consideration.

The analysis of manifestations of Russian armed aggression let us conclude that they are not postmodern but just lying. One of the classics of postmodernism Michel Foucault said that it's not worth to start a debate original point of which is a lie. Postmodernists have broad views on the fundamental problems of social life. But they have never been liars. A lie can't become a foundation of scientific analysis and an instrument of scientific cognition.

Russian armed aggression against Ukraine is completely modern project, which have direct similarity to analogous events in European history of the XX century with the assistance of USSR and Germany. Every specific element of this aggression is not new and was used in nearly all the wars in the past. But coordination and correlation of these elements, their dynamical and flexible usage, the growth of weight of the information factor are unique. Moreover, sometimes, the information factor has become an independent component; and it has been proved to be more important than the military factor. Anyway, there are not any reasons to assume that the amount of these elements create a new postmodern quality.

Key words: postmodernism, armed Russian aggression.